

EWA KRUK

POSTĘPOWANIE NAKAZOWE
JAKO WYRAZ DOPUSZCZALNYCH UPROSZCZEŃ
NIEKTÓRYCH INSTYTUCJI PROCESOWYCH

UWAGI WSTĘPNE

Przedmiotem procesu karnego jest kwestia odpowiedzialności karnej oskarżonego. Orzekanie o tej odpowiedzialności stanowi wyłączną domenę sądów powszechnych, a w przypadkach wskazanych w ustawie także Sądu Najwyższego, co mieści się w szeroko rozumianym pojęciu wymiaru sprawiedliwości, o którym stanowi art. 175 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹. Prawo do sądu poręcza ponadto art. 45 Ustawy Zasadniczej gwarantujący każdemu prawo do „sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki”. Ta sama norma konstytucyjna zawiera w sobie również gwarancję rozpoznania sprawy przez sąd „właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły”; nie zawiera natomiast żadnych innych wskazań co do tego, jak ma wyglądać w szczegółach postępowanie mające za swój przedmiot sygnalizowaną na początku tego opracowania odpowiedzialność. Aspekty te jako zbyt szczegółowe nie znalazły swego odzwierciedlenia w Konstytucji, która w kwestiach proceduralnych ogranicza się do wskazania dwuinstancyjności postępowania (art. 176 ust. 1), natomiast w dalszych sprawach dotyczących ustroju, właściwości sądów i samego postępowania przed sądami odsyłają do ustaw („określają ustawy”). Model procesu karnego wyznaczają przepisy ustawy Kodeks postępowania karnego² i zgodnie z ich kie-

Dr hab. EWA KRUK – adiunkt w Katedrze Postępowania Karnego, Instytut Prawa Karnego, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5, 20-031 Lublin; e-mail: ewa.kruk@poczta.umcs.lublin.pl; <https://orcid.org/0000-0003-1976-9330>

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz. U. z 2017 r., poz. 1904 z późn. zm. [dalej cyt.: k.p.k.].

runkiem normatywnym w oparciu o przedmiot procesu główny nurt postępowania karnego ma miejsce w postępowaniu zwyczajnym. Przyjmuje się, że postępowanie zwyczajne jest regułą dla postępowania samoistnego³. Niekiedy jednak w przebiegu takiego postępowania istnieje konieczność wprowadzenia modyfikacji w zakresie formalizmu procesowego⁴. Postępowania o zmodyfikowanym przebiegu, w stosunku do procesu zwykłego uznanego za typowy⁵, określa się mianem postępowań szczególnych z uwagi na to, że różnią się one w sposób z góry przewidziany przez ustawodawcę od procesu uznanego za typowy w danym systemie karnoprosesowym⁶. Ustawodawca kierując się specyfiką postępowań szczególnych ogranicza pewne gwarancje uczestników tych postępowań karnych, nie naruszając jednak ich istoty. Przykładem takiego ograniczenia jest postępowanie nakazowe, w którym ustawodawca wychodzi z założenia, że stosowanie pełnej drogi procesowej w sprawach mniejszej wagi nie zawsze jest konieczne dla realizacji celów procesu karnego wyznaczonych przez art. 2 § 1 k.p.k.

I. RACJE PRZEMAWIAJĄCE ZA ZRÓŻNICOWANIEM TRYBÓW SĄDOWYCH

Korzystając z niezwykle szerokiej legitymacji⁷, ustawodawca dokonuje w k.p.k. rozróżnienia postępowań na zwyczajne oraz szczególne. Pierwsze z nich reguluje w Dziale VIII, natomiast drugie w Dziale X tego Kodeksu. W początkowym okresie obowiązywania przywołanego aktu normatywnego Dział X obejmował postępowania: uproszczone (art. 468-484), w sprawach z oskarżenia prywatnego (art. 485-499), nakazowe (art. 500-507) oraz w sprawach o wykroczenia (art. 508-517). W 2007 r. dodano nowe postępowanie – przyspieszone (art. 517a-517j)⁸, zaś

³ J. SKORUPKA, *Rozdział II. Pojęcie procesu karnego. Przedmiot i podstawa procesu*, [w:] *System prawa karnego procesowego. Zagadnienia ogólne*, t. I, cz. I, red. P. Hofmański, Warszawa: Wydawnictwo LexisNexis 2013, s. 109.

⁴ Tamże.

⁵ K. MARSZAŁ, S. STACHOWIAK, K. ZGRYZEK, *Proces karny*, Katowice: Wydawnictwo Volumen 2003, s. 564.

⁶ S. WALTOŚ, *Postępowania szczególne w procesie karnym. Postępowanie kodeksowe*, Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze 1973, s. 7 i 11.

⁷ Działalność ustawodawcy musi jednak uwzględniać całokształt przepisów konstytucyjnych, czego wyrazem była niezgodność pierwotnej wersji art. 500 n. k.p.k. z art. 42 ust. 3 Konstytucji RP w zakresie, w jakim regulacja kodeksowa aż do 2003 r. dopuszczała orzekanie o winie oskarżonego w formie „nakazu karnego”, gdy tymczasem cytowany przepis konstytucyjny zezwalał na takie rozstrzygnięcie wyłącznie w formie „wyroku”. Niezgodność ta obejmowała także art. 174 Konstytucji RP, który reguluje wydawanie w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej „wyroków”, nie zaś innych decyzji.

⁸ Art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 226, poz. 1648.

w 2001 r. wykreślono z ustawy postępowanie w sprawach o wykroczenia, a w 2015 r. także postępowania uproszczone⁹. Ustawodawca zdecydował się na odejście od tych rozwiązań postępowania zwyczajnego, stanowiącego punkt odniesienia dla regulacji zawartych w Dziale X k.p.k., których stopień skomplikowania rodzi większą czasochłonność czynności procesowych. Założeniem podstawowym towarzyszącym wspomnianym uproszczeniom procedury jest przyspieszenie rozpoznania tych spraw, których waga jest mniejsza¹⁰. Przy okazji obniżenia kosztów społecznych procesu karnego, dokonuje się poprawa społecznej oceny funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, skoro jest on w stanie – przynajmniej teoretycznie – rozpoznawać sprawy drobniejsze, szybko i sprawnie, bez zbędnego zaangażowania nadmiernych sił i środków.

W trafnej ocenie A. Światłowskiego, aby postępowanie nazwać szczególnym powinno ono spełniać łącznie następujące warunki, tj. odnosić się do odpowiedzialności karnej, różnić w istotny sposób od postępowania zwyczajnego, zróżnicowanie ma charakter normatywny i obejmować rozstrzygnięcie o przedmiocie sprawy¹¹. Wszystkie te warunki spełnia postępowanie nakazowe. Jest to bowiem postępowanie, w ramach którego rozstrzyga się o kwestii odpowiedzialności karnej, przy czym rozstrzygnięcie to ma ściśle kierunkowy charakter, tj. może obejmować wyłącznie skazanie, różni się ono od postępowania zwyczajnego, skoro art. 500 § 2 k.p.k. nakazuje stosowanie przepisów o postępowaniu zwyczajnym z modyfikacjami przewidzianymi przez przepisy Rozdziału 53, i wreszcie na gruncie tego postępowania dochodzi do rozstrzygnięcia sprawy karnej.

II. REDUKCJA FORMALIZMU POSTĘPOWANIA NAKAZOWEGO

Postępowania zgrupowane w Dziale X, pomimo swej odmienności, pozostają postępowaniami zasadniczymi, tj. takimi, w których dąży się do rozstrzygnięcia o odpowiedzialności karnej oskarżonego i udzielenia odpowiedzi, jaką karę winien on ponieść w konkretnym przypadku. Tak jak postępowaniu zwyczajnemu, tak i postępowaniom szczególnym towarzyszą postępowania dodatkowe, mające

⁹ Art. 1 pkt 166 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1247 z późn. zm.

¹⁰ Zob. szerzej: A. ŚWIATŁOWSKI, *Rozdział XVI. Typowy i atypowy przebieg procesu karnego*, [w:] *System prawa karnego procesowego. Zagadnienia ogólne*, t. I, cz. 2, red. P. Hofmański, Warszawa: Wydawnictwo LexisNexis 2013, s. 239 n.

¹¹ TENŻE, *Jedna czy wiele procedur karnych*, Kraków: Arche 2008, s. 62.

przynieść decyzje w zakresie kwestii dodatkowych, pomocniczych lub następczych w stosunku do zasadniczego przedmiotu procesu¹².

Wśród postępowań szczególnych można doszukać się takich, które prowadzi się w trybie zarówno publicznoskargowym, jak i prywatnoskargowym. Właśnie do pierwszej z tych grup należy zaliczyć postępowanie nakazowe. Trzeba tu zwrócić uwagę na dyspozycję art. 501 pkt 2 k.p.k., który wyraźnie wyłącza możliwość wydania wyroku nakazowego w sprawie z oskarżenia prywatnego. Wyłączenie to wydaje się być konsekwencją pewnej ułomności postępowania dowodowego prowadzonego w dużej mierze pod dyktando nieprofesjonalnego oskarżyciela prywatnego i obawy przed przyjmowaniem przez sąd za niewątpliwe okoliczności i winy oskarżonego na podstawie tylko tych dowodów, które przedstawił ten oskarżyciel wraz z aktem oskarżenia, co zresztą wcale nie jest regułą, chyba że chodzi o przypadek ich zabezpieczenia w trybie art. 488 § 1 k.p.k.¹³ Zakaz z art. 500 pkt 2 k.p.k. ryzyko to eliminuje, zmuszając sąd orzekający w sprawie prywatnoskargowej do przeprowadzenia rozprawy i wysłuchania głosów obu stron. Zakaz ten przestaje obowiązywać w razie „przejęcia” przez prokuratora sprawy prywatnoskargowej i ścigania jej z urzędu na podstawie art. 60 § 1 k.p.k., choć wydaje się, że akurat w tym przypadku sąd powinien wykazać się dużą wstrzeźliwością. Uważam, że nie ma możliwości skierowania sprawy na posiedzenie nakazowe, gdy prokurator przyłączył się do postępowania toczącego się już wcześniej na podstawie skargi pokrzywdzonego, gdyż nie jest to sprawa, w której prowadzono dochodzenie, a przeciwnie jest to przesłanka pozytywna wydania wyroku nakazowego (art. 500 § 1 k.p.k.). Pogląd ten w doktrynie podziela także K. Eichstaedt¹⁴.

W doktrynie, niejako wbrew nomenklaturze przyjętej w tytule Działu X k.p.k., S. Waltoś do postępowań szczególnych zalicza także i te, które mają cele różne od głównego celu procesu karnego, zaliczając do nich m.in. postępowanie ulaskawieniowe i postępowanie w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania¹⁵. W rezultacie, zauważając, iż jakaś część postępowań, np. poprawcze i w sprawach karnoskarbowych, została ujęta poza ustawą z 6 czerwca 1997 r., te zgrupowane w Dziale X k.p.k. określa jako postępowania szczególne „kodeksowe”.

Najbardziej zauważalnym kryterium pozwalającym na wyodrębnienie danego postępowania jako postępowania szczególnego jest kryterium formalne –

¹² S. WALTOŚ, P. HOFMAŃSKI, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa: Wolters Kluwer 2016, s. 43-44.

¹³ Tak też K. EICHSTAEDT, *Komentarz do art. 501 k.p.k.*, t. IV, LEX 2018, [w:] <https://sip.lex.pl/#/commentary/587688318/567763> [dostęp: 16.07.2018].

¹⁴ TENZE, *Postępowania szczególne w polskim procesie karnym*, Warszawa: LexisNexis 2010, s. 193 n.

¹⁵ WALTOŚ, HOFMAŃSKI, *Proces karny*, s. 665.

zamieszczenie tego postępowania w obrębie Działu X. Kryterium ważniejszym, bo dotyczącym istoty zagadnienia, jest odmiennność rozwiązań prawnych dopuszczalnych w toku danego postępowania, a nieznanych postępowaniu zwyczajnemu lub stanowiących wyjątek od reguł rządzących takim postępowaniem. Zdaniem S. Waltośa, różnica pomiędzy postępowaniem szczególnym a postępowaniem uznanym przez ustawodawcę za postępowanie o przebiegu typowym musi być „istotna”. Nie wystarczy więc różnica niewielka, gdyż takie wyjątki od określonej reguły dopuszczają też przepisy regulujące tok postępowania zwyczajnego, co nie daje podstaw do zakwestionowania charakteru takiego postępowania lub przekształcenia tego postępowania w jakieś inne (np. art. 375 § 1 k.p.k. lub art. 387 § 1 k.p.k.).

W doktrynie wyróżnia się trzy rodzaje postępowań szczególnych, przyjmując za kryterium wyodrębnienia stosunek do postępowania zwyczajnego, co stanowi punkt odniesienia dla analizy poszczególnych rozwiązań procesowych. Postępowanie szczególne może więc być postępowaniem zredukowanym, wzbogaconym lub równoważnym¹⁶, zwanym też w doktrynie ekwiwalentnym¹⁷. Redukcji, wzbogaceniu lub zrównoważeniu podlegają elementy formalne postępowania, gdy ustawodawca dostrzega zbędność, brak lub konieczność modyfikacji pewnego rozwiązania w postępowaniu zwyczajnym, dochodząc do wniosku, że ze względu na jakąś dodatkową okoliczność dotyczącą bądź to oskarżonego, bądź to samego czynu zachodzi potrzeba odmiennego ich potraktowania, co prowadzi do powstania nowego rodzaju postępowania. Potrzeba ta może być uzasadniona względami pragmatycznymi lub nawet politycznymi. Pragmatyzm polega na próbie stworzenia swego rodzaju szybkiej ścieżki rozpoznawania niektórych spraw, uznanych przez ustawodawcę za możliwe do rozpoznania w tym trybie ze względu na ich niewielką wagę lub niski stopień skomplikowania. Niechlubnym przykładem politycznej ingerencji w proces karny jest postępowanie doraźne wprowadzone dekretem z 16 listopada 1945 r.¹⁸

Cechą odróżniającą postępowania szczególne uregulowane w Dziale X jest ich redukcja oraz odformalizowanie w stosunku do wzorca, jakim są rozwiązania obowiązujące w obrębie postępowania zwyczajnego. Regulacja postępowań szczególnych rzadko kiedy jest regulacją kompleksową, tzn. w poszczególnych rozdziałach Działu X k.p.k. nie zamieszcza się przepisów powtarzających rozwiązania odnoszące się do postępowania zwyczajnego, a jedynie te, które modyfikują

¹⁶ Tamże, s. 666-667.

¹⁷ K. DUDKA, H. PALUSZKIEWICZ, *Postępowanie karne*, Warszawa: Wolters Kluwer 2017, s. 602.

¹⁸ Dekret Rady Ministrów z dnia 16 listopada 1945 r. o postępowaniu doraźnym, Dz. U. Nr 31, poz. 301.

lub zastępują rozwiązania „zwykłe”. Stosowanie przepisów zamieszczonych w tym czy innym rozdziale Działu X staje się przez to może odrobinę trudniejsze, jednak unika się w ten sposób zbędnych powtórzeń. Taki zabieg legislacyjny można zaobserwować na przykładzie art. 500 § 2 k.p.k., który odsyła do „odpowiedniego [stosowania] przepisów o postępowaniu zwyczajnym, jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej”. Ten sposób odwołania się do przepisów regulujących postępowanie zwyczajne pozwalał przed 1 lipca 2015 r. zaklasyfikować konkretne postępowanie szczególne zredukowane do tzw. postępowania szczególnego pierwszego lub drugiego stopnia w zależności od tego, czy odwołanie do przepisów regulujących postępowanie zwyczajne było odwołaniem bezpośrednim, czy też następowało za pośrednictwem uchylonego tego dnia art. 468 k.p.k., który nakazywał stosowanie do postępowania uproszczonego przepisów o postępowaniu zwyczajnym, jeżeli przepisy rozdziału 51 k.p.k. nie stanowiły inaczej. Przed 1 lipca 2015 r. odwołanie to było odwołaniem pośrednim i pozwalało uznać postępowanie nakazowe za postępowanie szczególne drugiego stopnia¹⁹. Skreślenie art. 468 k.p.k. spowodowało nowelę art. 500 § 2 k.p.k., która przekształciła postępowanie nakazowe w postępowanie szczególne zredukowane pierwszego stopnia.

III. PRZESŁANKI POSTĘPOWANIA NAKAZOWEGO. ODRĘBNOŚCI POSTĘPOWANIA NAKAZOWEGO

Wspomniane w art. 500 § 2 k.p.k. odwołanie do przepisów regulujących postępowanie zwyczajne nie jest pełne i nie obejmuje kwestii uregulowanych w tym postępowaniu odrębnie („nie stanowią inaczej”). Odrębności te dotyczą: 1) przesłanek postępowania nakazowego; 2) ograniczenia maksymalnej kary, jaką można orzec wyrokiem nakazowym; 3) treści wyroku nakazowego; 4) wydania wyroku nakazowego i doręczenia wyroku nakazowego oraz aktu oskarżenia; 5) środków zaskarżenia wyroku nakazowego; 6) prawomocności wyroku nakazowego²⁰.

Postępowanie nakazowe zależy od tego, w jakiej formie prowadzone było postępowanie przygotowawcze. Przepis art. 500 § 1 dopuszcza ten tryb tylko w sprawach, w których prowadzone było dochodzenie. Sprawami tymi są zgodnie z art. 325b § 1 pkt 1-3 k.p.k. sprawy o przestępstwa należące do właściwości sądu rejonowego: 1) zagrożone karą nieprzekraczającą 5 lat pozbawienia wolności,

¹⁹ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2011 r., sygn. akt II KK 285/10, LEX nr 795773.

²⁰ K. EICHSTAEDT, *Komentarz do art. 500 k.p.k.*

z tym że w wypadku przestępstw przeciwko mieniu tylko wówczas, gdy wartość przedmiotu przestępstwa albo szkoda wyrządzona lub grożąca nie przekracza 200 000 zł²¹; 2) przewidziane w art. 159, art. 254a i 262 § 2 k.k.; 3. przewidziane w art. 279 § 1, art. 286 § 1 i 2 oraz w art. 289 § 2 k.k., jeżeli wartość przedmiotu przestępstwa albo szkoda wyrządzona lub grożąca nie przekracza 200 000 zł. Przesłanka ta nie zaistnieje, gdy faktycznie prowadzono dochodzenie w sprawie należącej do spraw ściganych w ramach śledztwa (art. 309 pkt 1-5 k.p.k.), a dochodzenie wszczęto omyłkowo lub w sprawie należącej do dochodzenia prowadzono śledztwo. Ta zależność pomiędzy formą postępowania przygotowawczego a postępowaniem nakazowym uświadamia, że ten szczególny i zredukowany tryb obejmuje sprawy mniej znaczące, a przy tym dość oczywiste, o czym przekonuje kolejna pozytywna przesłanka postępowania nakazowego wymieniona w art. 500 § 3 k.p.k., jaką jest brak wątpliwości co do „okoliczności czynu i winy oskarżonego”. Wniosek o braku takich wątpliwości musi być oparty wyłącznie na materiale dowodowym zebrany w postępowaniu przygotowawczym, gdyż w trakcie posiedzenia nakazowego nie prowadzi się żadnych uzupełniających czynności dowodowych. Wspomniane w art. 500 § 3 k.p.k. dowody w całości pochodzą z dochodzenia i w jego ramach zostały „zebrane”. Obowiązkiem sądu nie jest więc ich uzupełnienie, a jedynie wnikliwa analiza i ocena. Dopiero po przeprowadzeniu tych czynności sąd może „uznać” stan sprawy za wyjaśniony.

Z przesłanką braku takich wątpliwości dość mocno wiąże się przesłanka braku konieczności przeprowadzenia rozprawy, o której w art. 500 § 1 k.p.k. Taka rozprawa byłaby konieczna w razie powstania najmniejszej choćby wątpliwości co do okoliczności czynu i winy oskarżonego. W doktrynie można napotkać pogląd, że niekiedy za przeprowadzeniem rozprawy w sprawie niewątpliwej będą przemawiać racje prewencji ogólnej lub szczególnej, gdyż rozprawa pełni funkcję wychowawczą wobec oskarżonego oraz reszty społeczeństwa, pozwalając kształtować stan ich świadomości prawnej²². W sprawie będącej przedmiotem postępowania nakazowego wątpliwości nie mogą powstać na tle ani zasadniczych, ani innych okoliczności istotnych dla właściwej oceny prawnokarnej czynu będącego przedmiotem osądu, w tym czasu popełnienia przestępstwa²³, lub rzutujących na wymiar kary. Na ostateczną ocenę, czy okoliczności czynu i wina nie budzą wąt-

²¹ Według art. 325b § 2 k.p.k., spośród spraw o przestępstwa wymienione w jego § 1 pkt 1 nie prowadzi się dochodzenia w sprawach o przestępstwa określone w art. 155, art. 156 § 2, art. 157a § 1, art. 165 § 2, art. 168, art. 174 § 2, art. 175, art. 181-184, art. 186, art. 201, art. 231 § 1 i 3, art. 240 § 1, art. 250a § 1-3, art. 265 § 3 oraz w rozdziale XXXVI, z wyjątkiem art. 297 i art. 300, i rozdziale XXXVII Kodeksu karnego.

²² EICHSTAEDT, *Komentarz do art. 500 k.p.k.*

²³ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2012 r., sygn. akt II KK 30/12, „Prokuratura i Prawo” wkł. 6 (2012), poz. 9.

pliwości, nie wpływa **nieprzyznanie się** oskarżonego do winy, gdyż oświadczenie to nie zostało przez ustawodawcę potraktowane jako przesłanka pozytywna trybu nakazowego, a brak przyznania nie stanowi przesłanki negatywnej z art. 501 k.p.k.

Ostatnią z przesłanek pozytywnych postępowania nakazowego jest możliwość orzeczenia kary ograniczenia wolności lub grzywny (art. 500 § 1 *in fine* k.p.k.) i to tylko w wysokości wskazanej w art. 502 § 1 k.p.k.²⁴ W sytuacji, o której mowa w art. 500 § 1 k.p.k., chodzi nie tylko o sytuację, w której zagrożenie to wynika wprost z naruszonego przez oskarżonego przepisu, ale także gdy taka możliwość powstała wskutek zastosowania instytucji nadzwyczajnego złagodzenia kary. Za takim właśnie szerokim rozumieniem tej przesłanki opowiada się Sąd Najwyższy w wyrokach z 17 maja 2011 r.²⁵ oraz z 10 czerwca 2014 r.²⁶ Pogląd ten, akceptowany przeze mnie już wcześniej²⁷, krytykował w doktrynie A. Gaberle²⁸. Autor ten uważa mianowicie, że jakiegokolwiek odstępstwa od zwykłego wymiaru kary na rzecz instytucji nadzwyczajnej, jaką jest ta z art. 60 § 6 pkt 3 k.k., oznacza konieczność rezygnacji z wydania wyroku nakazowego. Przy całym szacunku dla przywołanego Autora, nie wydaje się, aby taki rygoryzm miał swe normatywne uzasadnienie w art. 500 § 1 k.p.k. stanowiącym o możliwości skazania na określone kary bez dalszych obostrzeń. Ograniczenie katalogu kar orzekanych wyrokiem nakazowym do kar wolnościowych można rozpatrywać jako szczególnego rodzaju gwarancję dla oskarżonych, ale też jako swego rodzaju zachętę dla ich przyjęcia i niezaskarzania takich wyroków, gdyż w przeciwnym razie mogą się narazić na wyrokowanie w pełnym zakresie kar przewidzianych przez dany przepis ustawy karnej. Zachęta ta byłaby może pełniejsza i skuteczniejsza, gdyby wyroki nakazowe opatrywać uzasadnieniem. Tymczasem art. 504 § 2 k.p.k. zwalnia z tego obowiązku sądy, czyniąc z uzasadnienia element fakultatywny orzekania nakazowego.

Wymieniony wyżej art. 501 k.p.k., zawierający negatywne przesłanki wydania wyroku nakazowego, *de facto* określa przypadki, w których prowadzenie samego postępowania nakazowego jest niezasadne, gdyż wyrok ten stanowi

²⁴ Przepis art. 502 § 2 k.p.k. daje możliwość orzeczenia – obok kar wymienionych w jego § 1 – także środka karnego, przepadku lub środka kompensacyjnego, jeżeli taką sytuację dopuszcza przepis szczególny. Natomiast art. 502 § 3 k.p.k. zezwala na poprzestanie orzeczeniu środka karnego, przepadku lub środka kompensacyjnego, jeżeli zachodzą warunki orzeczenia tylko tego środka.

²⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2011 r., sygn. akt III KK 117/11, OSNKW 2011, Nr 9, poz. 80.

²⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2014 r., sygn. akt III KK 129/14, LEX nr 1475170.

²⁷ E. KRUK, *Postępowania nakazowe*, [w:] *Postępowanie szczególne i odrębne w procesie karnym*, red. K. Dudka, Warszawa: Wolters Kluwer 2012, s. 71.

²⁸ A. GABERLE, *Postępowania szczególne w kodeksie postępowania karnego z 1997 r.*, Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze 1998, s. 33.

swego rodzaju ukoronowanie wysiłków podejmowanych w tym postępowaniu. Nie ma sensu podejmować postępowania, skoro nie można go zwieńczyć wyrokiem nakazowym, którego wydanie jest zarazem jedynym efektywnym sposobem zakończenia tego postępowania. Ustawodawca wyraźnie łągodzi restrykcje z art. 501 k.p.k. Od 1 lipca 2015 r. możliwe jest wydanie wyroku nakazowego w stosunku do „osoby pozbawionej wolności w tej lub innej sprawie” (uchylony pkt 1)²⁹, nadal jednak utrzymano zakaz wyrokowania nakazowego w sprawach z oskarżenia prywatnego (pkt 2) oraz w sytuacji, kiedy zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 79 § 1 k.p.k. (pkt 3).

Skreślony art. 501 pkt 1 k.p.k. w ocenie judykatury miał „znaczenie gwarancyjne” dla oskarżonych pozbawionych wolności w zakresie, w jakim mieliby oni trudność z wniesieniem sprzeciwu od wyroku nakazowego³⁰. Choć zasady wnoszenia i działania tego sprzeciwu nie zmieniły się w stosunku do okresu poprzedzającego nowelizację z 2013 r., ta ważna norma gwarancyjna uległa skasowaniu, ustępując może nazbyt łatwo racjom ekonomiki procesowej, co nastąpiło z wyraźną szkodą dla spójności systemu norm gwarancyjnych. Odejście od art. 501 pkt 1 k.p.k. właśnie ze względu na krótki okres przewidziany dla wniesienia sprzeciwu (art. 506 § 1 k.p.k.) nie wydaje się rozwiązaniem trafionym. Ewentualne trudności związane ze stosowaniem art. 501 pkt 1 k.p.k. można było przełamać, uściślając jego treść o wzmiankę, że chodzi w nim o pozbawienie wolności aktualne „w dacie orzekania”, nie zaś o jakiegokolwiek, choćby przejściowe jej pozbawienie przed tą datą³¹.

Kolejną przesłanką negatywną jest zaistnienie okoliczności wymienionych w art. 79 § 1 k.p.k. Po wejściu w życie nowelizacji z 2013 r. nie można wydać wyroku nakazowego w razie, gdy oskarżony nie ukończył 18 lat (pkt 1), jest głuchy, niemy lub niewidomy (pkt 2), zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy jego zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem nie była w czasie popełnienia tego czynu wyłączona lub w znacznym stopniu ograniczona (pkt 3) lub zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy stan jego zdrowia psy-

²⁹ Art. 501 pkt 1 uchylony przez art. 1 pkt 172 lit. a ustawy z dnia 27 września 2013 r., Dz. U. z 2013 r., poz. 1247.

³⁰ Por. nieaktualne już wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2014 r., sygn. akt II KK 272/14, LEX nr 1539460 oraz z dnia 30 marca 2015 r., sygn. akt II KK 72/15, LEX nr 1659230.

³¹ Zob. jednak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2010 r., sygn. akt IV KK 294/10, OSNwSK 2010, Nr 1, poz. 2498, gdzie „określony w art. 501 pkt 1 k.p.k. zakaz wydania wyroku nakazowego nie ogranicza się do osoby pozbawionej wolności (w tej lub innej sprawie) w czasie wyrokowania” i ma on „zastosowanie również do osoby, która w tym czasie nie jest pozbawiona wolności, lecz była jej pozbawiona wcześniej, w toku prowadzonego w sprawie postępowania”.

chicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny (pkt 4). Jak widać, zakaz z art. 501 pkt 3 k.p.k. pokrywa się z przesłankami obrony obligatoryjnej i pełni funkcję gwarancyjną w stosunku do wymienionych w art. 79 § 1 k.p.k. oskarżonych. Choć uważam, że norm gwarancyjnych nigdy nie jest za dużo, to akurat w tym wypadku można postawić pytanie, czy zakaz ten jest istotnie potrzebny, skoro właśnie w sytuacji, o której mowa w art. 79 § 1 k.p.k., interesy procesowe oskarżonego chroni obrońca, i to obligatoryjny? Czyż właśnie taka obrona nie zabezpiecza dostatecznie oskarżonego przed pochopnością wyrokowania nakazowego oraz błędnym odczytaniem przez sąd dowodów załączonych do aktu oskarżenia? Gdyby jednak udzielić w tym miejscu odpowiedzi negatywnej, uznając, że gwarancja z art. 501 pkt 3 k.p.k. jest jednak potrzebna, to trzeba wskazać, że i tak jest ona niepełna, bo pomija zupełnie sytuację z art. 79 § 2 k.p.k. Skoro ustawodawca chciał chronić oskarżonych niezdolnych do samodzielnej obrony, to winien konsekwentnie ochroną tą objąć także obronę obligatoryjną istniejącą w sytuacji, w której sąd uzna ją za „niezbędną” ze względu na „inne okoliczności utrudniające [tę] obronę”.

Ponieważ regułą jest, że do orzekania w trybie nakazowym dochodzi na wstępie postępowania jurysdykcyjnego, stąd też ustalenie wieku oskarżonego (pkt 1), jego stanu zdrowia (pkt 2), względnie pojawienie się w tym właśnie momencie wątpliwości co do poczytalności oskarżonego *tempore criminis* (pkt 3) lub jego zdolności do samodzielnej i rozsądnej obrony (pkt 4) skutecznie zablokuje możliwość rozpoznania sprawy w trybie przepisów zamieszczonych w rozdziale 53. Oznacza to, że wejście przez prezesa sądu w posiadanie tych wiadomości nastąpi na etapie przypadającym po kontroli warunków formalnych aktu oskarżenia i nie będzie on mógł skorzystać ze swego uprawnienia do skierowania sprawy na posiedzenie sądu w trybie art. 339 § 3 pkt 7 k.p.k. Decyzję taką podejmie tylko wtedy, gdy uzna, że zachodzą wszystkie przesłanki pozytywne z art. 500 § 1 i § 3 k.p.k. i że nie zachodzi żadna z przesłanek negatywnych z art. 501 k.p.k. W zasadzie nie ma żadnych przeciwskażeń formalnych, aby sprawa trafiła na posiedzenie nakazowe po odmowie uwzględnienia na posiedzeniu wniosku złożonego w trybie art. 335 § 2 k.p.k. skierowanego na to posiedzenie na podstawie art. 339 § 1 pkt 3 lub 3s k.p.k. Skierowanie sprawy na posiedzenie nakazowe nie jest obowiązkowe, dlatego też tego trybu nie wskazuje się w akcie oskarżenia. Nie jest bowiem rzeczą oskarżyciela oceniać niewątpliwy charakter okoliczności czynu oraz winy oskarżonego. Skierowanie sprawy przez prezesa sądu na posiedzenie nakazowe nie wiąże tego sądu, który ocenę okoliczności sprawy dokonaną przez prezesa może traktować jako niebyłą.

Sąd orzeka **na posiedzeniu**, które jest mniej sformalizowanym forum sądowym od rozprawy. Samo posiedzenie nakazowe wyznaczone w trybie art. 339 § 3 pkt 7 k.p.k. jest ponadto posiedzeniem, które cechuje niejawnosć wobec stron. Stanowi o tym wyraźnie art. 500 § 4 k.p.k. Jest to rozwiązanie zrozumiałe z uwagi na to, że w toku tego posiedzenia nie prowadzi się czynności dowodowych, nie ma więc tam miejsca na dodatkowe wystąpienia stron. Niejawnosć powoduje, że **o terminie tego posiedzenia nie zawiadamia się stron**, co ma znaczenie dla szybkości samego procesu. O ile brak zawiadomienia nie budzi wątpliwości, o tyle wyłączenie jawności posiedzenia w zakresie wydania wyroku nakazowego może być wątpliwe, zwłaszcza że nie da się tego wyłączenia wytłumaczyć klauzulą moralności, bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego, ochroną życia prywatnego lub ważnego interesu prywatnego, o których mowa w art. 45 ust. 2 Konstytucji RP. Trzeba jednak pamiętać, że jeszcze przed 1 lipca 2003 r.³² w posiedzeniu nakazowym mieli prawo wziąć udział „oskarżony, jego obrońca, pokrzywdzony i jego pełnomocnik”, co w praktyce prowadziło dość często do paraliżu tego postępowania i konieczności odraczania posiedzenia w razie usprawiedliwionego niestawiennictwa któregoś z uprawnionych uczestników. Zmianę sposobu prowadzenia posiedzenia z zadowoleniem przyjął m.in. J. Grajewski, uważając że ten sposób orzekania powinien zachęcić skutecznie sąd do korzystania z możliwości, jakie daje znowelizowane postępowanie nakazowe³³. Posiedzenie z art. 500 § 4 k.p.k. nie zostało wymienione w art. 95b § 2 k.p.k., co oznacza, że choć dochodzi na nim do rozpoznania sprawy pod względem merytorycznym, jest ono posiedzeniem odbywającym się z wyłączeniem jawności, zarówno zewnętrznej (art. 95b § 1), jak i wewnętrznej (art. 500 § 4 k.p.k.). Na zasadzie odstępstwa od art. 95b § 1 k.p.k. ani prezes sądu, ani sąd nie mogą zarządzić jednak „inaczej”.

Rozwiązanie przewidziane w art. 500 § 4 k.p.k. jest więc tożsame ze wskazaną w art. 95 § 1 zd. pierwsze k.p.k. możliwością orzekania na posiedzeniu. Na zasadzie wyjątku od art. 95 § 1 zd. drugie k.p.k. wyrok nakazowy, choć jest „orzeczeniem wydanym na posiedzeniu”, nie może być jednak wydany na rozprawie. Pogląd ten aprobuje w doktrynie zarówno T. Grzegorzczak³⁴, jak i S. Steinborn³⁵.

³² Art. 1 pkt 195 lit. c ustawy z dnia 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych, Dz. U. Nr 17, poz. 155.

³³ J. GRAJEWSKI, *Rozdział 53. Postępowanie nakazowe. Komentarz do art. 500 k.p.k.*, [w:] J. GRAJEWSKI, L.K. PAPRZYCKI, S. STEINBORN, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. II, Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze 2006, s. 225.

³⁴ T. GRZEGORCZYK, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa: Wolters Kluwer 2008, s. 295.

Za takim rozwiązaniem przemawia nie tylko wzgląd na wyraźne brzmienie art. 500 § 4 k.p.k., który stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 95 § 1 zd. drugie k.p.k., lecz także racje leżące u podstaw orzekania nakazowego. Wyrok nakazowy jest jednym z nielicznych przypadków, w których ustawa dopuszcza wydanie wyroku na posiedzeniu oraz jedynym rodzajem orzeczenia, jakie może zapaść na posiedzeniu wyznaczonym w celu rozpoznania sprawy w trybie art. 339 § 3 pkt 7 k.p.k.

Uprawnienia do wydania wyroku nakazowego nie ma referendarz sądowy, który może orzekać na posiedzeniu tylko w sprawach, w których ustawa mu na to zezwała, oraz może on orzekać tylko w formie postanowienia (art. 95 § 2 k.p.k.). Wyrok nakazowy wydaje sąd w składzie jednoosobowym, o czym w stosunku do dawnego nakazu karnego informował art. 500 § 4 k.p.k., a co po nowelizacji z 2003 r. można ustalić, analizując treść przepisu ogólnego, tj. art. 30 § 1 k.p.k. Nie wydaje się, aby w toku postępowania nakazowego mogła natomiast zaistnieć sytuacja przewidziana *in fine* tego przepisu, tj. aby prezes sądu mógł zarządzić rozpoznanie sprawy trafiającej na posiedzenie nakazowe w składzie trzech sędziów „ze względu na jej zawilość lub wagę”. Stałoby to bowiem w widocznej sprzeczności z naturą spraw rozpoznawanych w postępowaniu nakazowym oraz w mojej cenie nie dałoby się pogodzić z przesłanką wyrokowania w tym trybie wskazaną w art. 500 § 3 k.p.k., tj. „niewątpliwym charakterem okoliczności czynu i winy oskarżonego”. Skoro w trybie nakazowym rozpoznaje się sprawy, w których prowadzono dochodzenie, a z zebranego materiału wynika zbędność prowadzenia rozprawy, to trudno tu także mówić o szczególnej „wadze” takiej sprawy (art. 500 § 1 k.p.k.).

Wyrok nakazowy doręcza się m.in. oskarżycielowi oraz oskarżonemu i jego obrońcy (art. 505 k.p.k.). Rozwiązanie to obowiązywało także w okresie, gdy posiedzenie nakazowe odbywało się z udziałem stron. Wyjątkowość art. 505 k.p.k. polega jednak na tym, że oskarżonemu doręcza się ten wyrok wraz z aktem oskarżenia, co jest widocznym odstępstwem od regulacji przewidzianej w art. 338 § 1 k.p.k. i oznacza, że jeżeli tylko prezes sądu po skontrolowaniu aktu oskarżenia dojdzie do wniosku, że zachodzi potrzeba skierowania sprawy na posiedzenie nakazowe, to przed rozpoznaniem sprawy na tym posiedzeniu przez sąd nie podejmuje decyzji z art. 338 § 1 k.p.k. Odstępstwo od „niezwłocznego doręczenia aktu oskarżenia” jest krytykowane w doktrynie przez P.K. Sowińskiego, który uważa, że nawet niewielka aktywność oskarżonego na tym etapie postępowania jest trudna do pogodzenia z dyspozycją art. 14 pkt 3a Międzynarodowego Paktu Praw

³⁵ S. STEINBORN, *Komentarz do art. 95 k.p.k.*, t. IV, LEX 2018, [w:] <https://sip.lex.pl/#/commentary/587696264/493704> [dostęp: 18.07.2018].

Obywatelskich i Politycznych³⁶. Z poglądem tym nie można się zgodzić, gdyż odstępstwo to ma charakter przemijający, zaś zarzut oskarżenia z reguły nie różni się zanadto od zarzutu przedstawionego tej stronie w dochodzeniu. Wydaje się, że w związku z takim ukształtowaniem art. 505 zd. pierwsze k.p.k. trudno mówić o ograniczeniu prawa oskarżonego do obrony, aczkolwiek takie wrażenie może wywołać fakt doręczenia mu dwóch tak ważnych dokumentów, jakimi są wyrok nakazowy i akt oskarżenia równocześnie. Tak jednak nie jest, bo gdyby nawet oskarżony nie godził się z treścią wyroku nakazowego i oceną materiału dowodowego zgromadzonego w toku dochodzenia, to środek zaskarżenia, jaki wnosi przeciwko temu wyrokowi, nie wymaga od niego drobiazgowej analizy żadnego z nich i wywołuje skutki kasatoryjne przez sam fakt jego złożenia, nie zaś przytoczenia w nim jakichkolwiek argumentów merytorycznych (art. 506 § 1 w zw. z § 3 k.p.k.).

Wyrok nakazowy zapada w składzie jednoosobowym. Niniejszy wyrok nakazowy zgodnie z art. 504 k.p.k. winien zawierać oznaczenie sądu i sędziego, który go wydał, datę wydania wyroku, imię i nazwisko oraz inne dane określające tożsamość oskarżonego, dokładne określenie czynu przypisanego przez sąd oskarżonemu, ze wskazaniem zastosowanych przepisów ustawy karnej oraz wymiar kary i inne niezbędne rozstrzygnięcia. Jeżeli porównać wymogi stawiane wyrokowi zapadającemu w postępowaniu nakazowym oraz zwyczajnym, to widać, że w pierwszym z nich nie zamieszcza się „miejsca rozpoznania sprawy i wydania wyroku”, co art. 413 § pkt 1 k.p.k. wymaga dla wyroku wieńczącego postępowanie zwyczajne. Pozostałe odmienności sprowadzają się m.in. do nieprzytaczania „opisu i kwalifikacji prawnej czynu, którego popełnienie oskarżyciel zarzucił oskarżonemu” (art. 413 § 1 pkt 4 k.p.k.) i poprzestaniu na „dokładnym określeniu czynu przypisanego przez sąd oskarżonemu, ze wskazaniem zastosowanych przepisów ustawy karnej (art. 504 § 1 pkt 4 k.p.k.). W niemal identyczny co do istoty sposób rozwiązano natomiast kwestię wskazania osoby oskarżonego (art. 504 § 1 pkt 3 i art. 413 § 1 pkt 3 k.p.k.), a także opisu czynu przypisanego oskarżonemu przez sąd oraz zapadłego rozstrzygnięcia (art. 504 § 1 pkt 4 i 5 oraz art. 413 § 2 pkt 1 i 2 k.p.k.), gdyż jakiegokolwiek uproszczenie w tym zakresie godziłoby nie tylko w prawo do obrony, ale też w istotę tego, czym jest wymiar sprawiedliwości. Znamienne dla postępowania nakazowego jest natomiast pozostawienie w gestii sądu rozpoznającego sprawę tego, czy ma swój wyrok opatrzyć uzasadnieniem (art. 504 § 2 k.p.k.). Choć najczęściej wyroki nakazowe pozostawia się bez

³⁶ P.K. SOWIŃSKI, *Uprawnienia składające się na prawo oskarżonego do obrony. Uwagi na tle czynności organów procesowych oraz oskarżonego*, Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego 2012, s. 98.

uzasadnienia, to sam fakt, że sąd może takie uzasadnienie sporządzić bez wniosku strony, co jest regułą w pierwszo-instancyjnym postępowaniu zwyczajnym (art. 422 § 1 k.p.k.³⁷), jest okolicznością godną uwagi i daje temu sądowi możliwość przekonania oskarżonego do swoich racji i skłonienia go, aby podporządkowując się rozstrzygnięciu, doprowadził do szybkiego zakończenia procesu we własnej sprawie. Z własnych obserwacji praktyki sądowej mogę stwierdzić, że szansa ta jest nie dość często wykorzystywana w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu nakazowym lub też uzasadnienia sporządzane są dość szablonowo i skrótowo.

Wraz z wyrokiem nakazowym i aktem oskarżenia, na podstawie art. 505 zd. trzecie k.p.k., doręcza się pouczenie przytaczające przepisy o prawie, terminie i sposobie wniesienia sprzeciwu oraz skutkach jego niewniesienia, co stanowi szczególne ułatwienie zwłaszcza dla tych oskarżonych, którzy nie korzystają z pomocy obrońcy. Sprzeciw składany jest w krótszym niż apelacja, bo tylko siedmiodniowym terminie, co jest oczywiste i dozwolone, jeśli się zważy, że treść sprzeciwu sprowadza się do oświadczenia o braku zgody na taki sposób wyrokowania przez sąd (art. 506 § 1 k.p.k.). Sprzeciw nie wymaga wdania się przez oskarżonego w polemikę z ustaleniami sądu wyrokującego lub wytykania temu sądowi błędów proceduralnych. Nie oparcie sprzeciwu na zarzutach jest podyktowane tym, że oskarżony nie brał do tej pory czynnego udziału w fazie jurysdykcyjnej, stąd też jego wiedza o czynnościach sądu jest niewielka. Oskarżony zachowuje prawo do cofnięcia sprzeciwu aż do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej (art. 506 § 5 k.p.k.), przy czym cofnięty skutecznie sprzeciw lub niezłożenie w terminie sprzeciwu powodują, że wyrok nakazowy staje się prawomocny i podlega wykonaniu na zasadach, jakie obowiązują w przypadku wyroku „zwykłego” (art. 507 k.p.k.). Szczęólnego rodzaju gwarancją dla oskarżonego, że sąd nie będzie się kierował ustaleniami leżącymi u podstaw wyroku nakazowego w trakcie rozpoznania sprawy skierowanej na rozprawę wskutek utraty mocy prawnej przez ten wyrok jest treść art. 506 § 6 k.p.k. stanowiącego o „nie związaniu [tego] sądu [...] treścią wyroku nakazowego, który utracił moc”, a ponadto wyrażne wyłączenie przez art. 40 § 1 pkt 9 k.p.k. sędziego, który „brał udział w wydaniu orzeczenia, co do którego wniesiono sprzeciw” od dalszego orzekania w tej samej sprawie. Zakaz z art. 506 § 6 k.p.k. jest ważnym rozwiązaniem, dodatkowo chroniącym oskarżonego pozostającego w zasięgu działania zasady domniemania niewinności przed jakimikolwiek uprzedzeniami ze strony sądu.

³⁷ Zob. jednak np. art. 114 § 3 k.p.k.

UWAGI KOŃCOWE

Reasumując należy stwierdzić, że niewątpliwie w postępowaniu nakazowym dochodzi do redukcji formalizmu procesowego oraz redukcji niektórych instytucji, to jednak nie dzieje się to ze szkodą dla podstawowych reguł rozpoznania sprawy karnej. W dalszym ciągu obowiązują w tym postępowaniu zasady prawdy materialnej (art. 2 § 2 k.p.k.), domniemania niewinności (art. 5 § 1 k.p.k.) oraz obiektywizmu, choć realizacja tej ostatniej może być utrudniona ze względu na jednostronność materiału dowodowego, jakim dysponuje sąd w fazie orzekania nakazowego (art. 4 k.p.k.). W mniejszym stopniu realizowane są zasady: kontradyktoryjności oraz jawności postępowania, co należy jednak uznać za koszt wart poniesienia, jeśli chcemy doprowadzić do szybszego zakończenia tych spraw, które z natury swej są drobniejsze lub mniej skomplikowane. Odejście od tych zasad rekompensuje się oskarżonemu, dając mu w zamian środek zaskarżenia umożliwiający kasację wyroku nakazowego i powrót do procesu karnego prowadzonego z uwzględnieniem wszystkich niezwykle rozbudowanych reguł, ale też grożącego surowszym osądem jego sprawy i większymi kosztami wymiaru sprawiedliwości.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA PRAWA

- Dekret Rady Ministrów z dnia 16 listopada 1945 r. o postępowaniu doraźnym, Dz. U. Nr 31, poz. 301.
Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.
Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz. U. z 2017 r., poz. 1904 z późn. zm.
Ustawa z dnia 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych, Dz. U. Nr 17, poz. 155.
Ustawa z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 226, poz. 1648.
Ustawa z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1247 z późn. zm.

ORZECZNICTWO

- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2010 r., sygn. akt IV KK 294/10, OSNwSK 2010, Nr 1, poz. 2498.
Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2011 r., sygn. akt II KK 285/10, LEX nr 795773.

- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2011 r., sygn. akt III KK 117/11, OSNKW 2011, Nr 9, poz. 80.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2012 r., sygn. akt II KK 30/12, *Prokuratura i Prawo*, wkł. 6 (2012), poz. 9.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2014 r., sygn. akt III KK 129/14, LEX nr 1475170.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2014 r., sygn. akt II KK 272/14, LEX nr 1539460.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 2015 r., sygn. akt II KK 72/15, LEX nr 1659230.

LITERATURA

- DUDKA Katarzyna, PALUSZKIEWICZ Hanna: *Postępowanie karne*, Warszawa: Wolters Kluwer 2017.
- EICHSTAEDT Krzysztof: *Postępowania szczególne w polskim procesie karnym*, Warszawa: Wydawnictwo LexisNexis 2010.
- EICHSTAEDT Krzysztof: Komentarz do art. 500-501 k.p.k., t. IV, LEX 2018, [w:] <https://sip.lex.pl/#/commentary/587688318/567763> [dostęp: 16.07.2018].
- GABERLE Andrzej: *Postępowania szczególne w kodeksie postępowania karnego z 1997 r.*, Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze 1998.
- GRAJEWSKI Jan: Rozdział 53. *Postępowanie nakazowe*. Komentarz do art. 500 k.p.k., [w:] Jan GRAJEWSKI, Lech K. PAPRZYCKI, Sławomir STEINBORN, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. II, Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze 2006, s. 219-243.
- GRZEGORCZYK Tomasz: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa: Wolters Kluwer 2008.
- KRUK Ewa: *Postępowania nakazowe*, [w:] *Postępowanie szczególne i odrębne w procesie karnym*, red. K. Dudka, Warszawa: Wolters Kluwer 2012, s. 66-86.
- MARSZAŁ Kazimierz, STACHOWIAK Stanisław, ZGRYZEK Kazimierz: *Proces karny*, Katowice: Wydawnictwo Volumen 2003.
- SKORUPKA Jerzy: Rozdział II. *Pojęcie procesu karnego. Przedmiot i podstawa procesu*, [w:] *System prawa karnego procesowego. Zagadnienia ogólne*, t. I, cz. 1, red. P. Hofmański, Warszawa: Wydawnictwo LexisNexis 2013, s. 109.
- SOWIŃSKI Piotr K.: *Uprawnienia składające się na prawo oskarżonego do obrony. Uwagi na tle czynności organów procesowych oraz oskarżonego*, Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego 2012.
- STEINBORN Sławomir: Komentarz do art. 95 k.p.k., t. IV, LEX 2018, [w:] <https://sip.lex.pl/#/commentary/587696264/493704> [dostęp: 18.07.2018].
- ŚWIATŁOWSKI Andrzej: Rozdział XVI. *Typowy i atypowy przebieg procesu karnego*, [w:] *System prawa karnego procesowego. Zagadnienia ogólne*, t. I, cz. 2, red. P. Hofmański, Warszawa: Wydawnictwo LexisNexis 2013, s. 193-285.
- ŚWIATŁOWSKI Andrzej: *Jedna czy wiele procedur karnych*, Kraków: Arche 2008.
- WALTOŚ Stanisław: *Postępowania szczególne w procesie karnym. Postępowanie kodeksowe*, Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze 1973.
- WALTOŚ Stanisław, HOFMAŃSKI Piotr: *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa: Wydawnictwo Wolters Kluwer 2016.

POSTĘPOWANIE NAKAZOWE
JAKO WYRAZ DOPUSZCZALNYCH UPROSZCZEŃ
NIEKTÓRYCH INSTYTUCJI PROCESOWYCH

S t r e s z c z e n i e

Postępowanie nakazowe stanowi jeden z rodzajów postępowania szczególnego. Cechuje to postępowanie daleko posunięta redukcja formalizmu. W artykule omówiono instytucje charakterystyczne dla tego rodzaju procedowania, zauważając dopuszczalność takich rozwiązań, ale i niebezpieczeństwa kryjące się w orzekaniu wyłącznie na podstawie materiału dowodowego zebranego przez oskarżyciela publicznego. Ponadto, przedstawiono szczegółową analizę przesłanek pozytywnych i negatywnych postępowania nakazowego.

Słowa kluczowe: postępowanie zwyczajne; postępowanie szczególne; postępowanie nakazowe; wyrok nakazowy; sprzeciw; formalizm; przesłanki pozytywne i negatywne

ORDER/WRIT PROCEEDINGS AS AN EXPRESSION
OF ACCEPTABLE SIMPLIFICATION
OF SOME PROCEDURAL INSTITUTIONS

S u m m a r y

Order/writ procedure is a type of special procedure. It is characterized by a deep reduction of formalism. The article discusses the institutions characteristic of this type of procedure, pointing to the admissibility of this type of solutions and the risks related to examination of cases based solely on the evidence collected by the public prosecutor. A detailed analysis of positive and negative grounds for the order/writ procedure was provided.

Key words: ordinary proceedings; special proceedings; order/writ proceedings; penal order; objection; formalism; positive and negative grounds